

<https://doi.org/10.52256/2710-3560.98.2024.98.24>
 УДК 37.036+111.1:159.922

Дмитро Сидоров,
 науковий співробітник,
 ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», м. Київ
 ORCID ID 0009-0004-6943-6264
 realds1169@gmail.com

ЗАГАЛЬНЕ ТА ВІДМІННОСТІ У ДЕФІНІЦІЯХ «ТВОРЧІСТЬ» ТА «КРЕАТИВНІСТЬ»

У статті розглянуто дефініції «творчість» та «креативність» у ракурсі спільних рис та відмінностей між ними. У скороченій формі описана історія появи термінів та їх динамічна взаємодія у часі. У статті висвітлено картину різних поглядів на природу взаємодії дефініцій «творчість» та «креативність». Творчість як поняття є ширше, ніж креативність. Креативність своєю чергою має власні риси як діяльність, що передбачає генерування інноваційних ідей. Автор виділяє «новизну» та специфіку її пошуку (творчий акт), як те, що поєднує поняття. Окремо автор зупиняється на відмінностях між дефініціями, аналізуючи відомі джерела з цього питання. Також у статті приділено увагу характеристиці понять «творчість» та «креативність» у педагогічній сфері. Автором статті проаналізовано причини термінологічної заплутаності, де терміни то використовуються як синоніми, то розуміються по-різному. У прикінцевій частині статті автор робить висновки стосовно такої ситуації.

Ключові слова: творчість, креативність, творчий процес.

Dmytro Sydorov. General and distinct aspects in the definitions of «creativity» and «innovativeness»

The article examines the definitions of «creativity» and «innovativeness» in the context of their common traits and existing differences. A brief history of the emergence of these terms and their dynamic interaction over time is described. The article highlights various perspectives on the nature of the interaction between the definitions of «creativity» and «innovativeness». It also analyzes the reasons for the terminological confusion, where the terms are sometimes used as synonyms and sometimes understood differently. In the concluding part of the article, the author emphasizes the pedagogical relevance of the topic – approaches to creative development should be based on teaching creativity and forming a creative, value-oriented mindset in students.

Key words: creativity, innovativeness, creativity process.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Термін «креативність» останнім часом набув не аби якої популярності. Сьогодні він присутній у багатьох сферах життя і став невіддільною частиною сучасного буття людини. В освітній сфері, окрім основного терміну «креативність», сьогодні можна зустріти такі суміжні поняття, як «креативний вчитель», «креативна компетентність», «креативний підхід», «креативне навчання», що свідчить про поширеність цього поняття у галузі. Також на актуальності розвитку креативних навичок не перший рік наполягає Всесвітній форум у Давосі. Документи форуму визначають креативні вміння як одні з найважливіших вимог до сучасного фахівця. Тож завдання підготовки людини, озброєної креативними навичками, стало перед сферою освіти по всьому світу. Україна у цьому контексті визначає необхідність «забезпечення держави та конкурентної економіки спільнотою творчих людей, відповідальних громадян, активних та підприємливих» [5, с. 9].

Водночас поруч з терміном «креативність» існує інший термін «творчість», який став утворювальним для нього. З певного часу терміни стали існувати окремо, і не дивлячись на наявність спільних рис все ж таки визначаються по-різному. Але у науковому дискурсі й у повсякденному житті часто можна зустріти використання цих термінів як синонімів. Виникає проблема термінологічної плутанини та складності розуміння зв'язків між ними. Інша частина проблеми полягає в достатньо спрощеному розумінні терміну «креативність» у сьогоденні, яке складається завдяки його

популяризації. Так інколи креативність зводиться до вміння бути оригінальним, чи розглядається виключно з погляду характеристик дивергентного мислення (вміння продукувати певну кількість ідей). Водночас саме характеристика креативності з огляду на спільні риси з творчістю запобігає його спрощеному трактуванню. В контексті навчання креативності, розвитку креативного мислення учнів саме творчий компонент креативності як діяльності є важливим та необхідним для формування правильної мотивації та загалом прищеплення любові до творчості як такої. Тож предметне розглядання термінів «креативність» і «творчість» та взаємозв'язків між ними є актуальною та нагальною проблемою.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Поставлена тема передбачає аналіз кількох блоків наукової літератури. Частина з них знаходиться у царині психології творчості, в якій тлумачиться саме поняття творчості та такі її компоненти як «творча особистість», «творчий результат», «творчий процес», «мотивація творчості» тощо. Тему творчості як діяльності розкрито у працях С. Виготського, С. Рубінштейна, Б. Теплова, П. Гальперіна, В. Роменця, В. Моляко, В. Кліменко та інших.

Щодо креативності, то в психології сформувався підхід, який переважно розглядає її як один з аспектів творчості (В. Дружинін, Я. Пономарьов, Д. Богоявленська та інші) або здатність до творчості (С. Сисоєва, В. Моляко, О. Антонова, В. Шадріна, В. Павленко).

Психометричний підхід до визначення креативності та її складових характеристик пов'язаний з роботами Дж. Гілфорда, П. Торренса. Згідно з ними креативність є загальною здібністю, яка розвивається завдяки певним умовам. Велику увагу у своїх роботах питанням навчання креативності приділив П. Торренс, автор відомого тесту вимірювання креативності. Сучасні підходи до визначення креативності та факторів які впливають на її розвиток ми знаходимо у працях Т. Любарта, Т. Амібіле, М. Рунко, Р. Бегхетто, Дж. Кауфмана, М. Чинтексміхайї.

Частина літератури пов'язана з ТРВЗ та її автором Г. Альтшуллером. Згідно з твердженням автора навчання креативності як вміння продукувати новаторські ідеї, розв'язувати певні проблеми, творчі задачі повинно мати зв'язок із творчістю як діяльністю, вміщувати творчі підходи, сприяти творчому становленню учнів.

Також розглянуто наукові розвідки авторів що до питань відмінностей між поняттями «творчість» та «креативність». Увагу цьому аспекту проблеми приділено у роботах М. Ліпіна, С. Дімітрової-Бурлаєнко, Л. Федулової, М. Ілляхової. Цей аспект також розглянуто у теоретичній частині рамкового документа щодо оцінювання креативного мислення PISA-2021, за яким в Україні було проведено вимірювання креативності учнів старших класів.

Мета дослідження: проаналізувати дефініції «креативність» та «творчість» з погляду як спільних ознак, так і відмінностей.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

На перший погляд терміни «творчість» та «креативність» мають етимологічну спорідненість. Слово «креативність» походить від слова «create», що й означає творчість. Дослівно «creativity» - це «творчість». Тобто термін «креативність» походить від більш раннього поняття. Необхідно сказати, що до початку 20 століття все, що було пов'язано з видатними творами мистецтв, винаходами, відкриттями, проривами у науці визначалось словом творчість, а здібності людини, яка досягала висот у своїй діяльності, творчими. Перші спроби «пояснити» творчість з точки зору науки з'явилися наприкінці 19 сторіччя. Так Г. Уоллес, А. Пуанкаре, П. Енгельмеєр виявили певні стадії творчого процесу та поклали початок науковому дослідженню творчості. З початку 20 сторіччя творчість стала ретельно вивчатися психологічною наукою. З'явився її окремий напрямок – психологія творчості, де окремо вивчалися такі її аспекти, як творчий процес, творча особистість, продукт творчості, мотивація творчої особистості, сама творча особистість тощо. (С. Виготський, С. Рубінштейн, Б. Теплов, П. Гальперін, В. Роменець, В. Моляко, В. Кліменко). Об'єктами вивчення психологів були творчі біографії видатних людей, їх психологічні особливості, умови їх праці, життя. «Творчість з великої літери» в житті видатних людей, як правило, розглядалась через призму їх індивідуальних властивостей. Серед багатьох визначень понять творчості здебільшого її пов'язують з новизною, значущим результатом у будь-якій сфері. Такий результат зазвичай стає можливим завдяки сукупності мотиваційних, внутрішньо пізнавальних факторів особистості, певної стратегії досягнення цілей, спеціальних якостей характеру, глибоким знанням у своїй сфері діяльності тощо. Саме тому

творчість завжди розглядається глибоко у структурі особистості, де вона проявляється повністю на всіх рівнях людини.

Творчість як поняття у освітній сфері досить широко розглянуто у працях В. Роменця, Г. Костюка, В. Кліменко, В. Моляко, С. Сисоевої, О. Антонової. Творчість є фундаментальним поняттям пов'язаним з педагогічною діяльністю як такою, з самореалізацією, самовдосконаленням, внутрішнім рухом вчителя. С. Сисоева визначає творчість як діяльність педагога, що спрямована на **досягнення максимально можливого пізнавального, виховного й розвивального результату** під час навчання учнів [9, с. 255]. Педагогічна наука також системно розглядає поняття творчості у різних його аспектах. А саме - творчий процес, творча особистість, умови для прояву творчості, творчий продукт. Творчість як поняття у рамках педагогічного процесу також має один найважливіших аспектів навчання творчості учнів, становлення та розвиток їх як творчих особистостей. З цього приводу є актуальними слова В. Сухомлинського, що «творча праця педагога, перш за все, полягає в тому, щоб дітей учити мислити, що це – найважливіший аспект педагогічного процесу» [10, с. 206]. Перед тим як окреслити поняття «креативність» у педагогічній сфері, проведемо невеликий екскурс у історію появи терміна.

Якщо характеризувати креативність з погляду певного, характерного стилю мислення, якому притаманна **нестандартність, відхід від шаблонів, стереотипів, зміна куту зору на явище або предмет, цікаві інтерпретації, нові сенсові акценти**, то середовищем, де вона зароджувалась, була рекламна галузь (Д. Огілві, А. Осборн). «Креативність» у рекламі завдяки вмінню знаходити нестандартні, небанальні рішення та привертати увагу людей стала драйвером розвитку рекламної індустрії. Мабуть з тих часів за креативністю й закріпився шлейф практичності - залишаючись творчою діяльністю за суттю, креативність все ж націлена розв'язувати конкретні завдання та давати результат.

У наукових колах термін «**креативність**» широкого розповсюдження набув у середині 50-х років завдяки новому погляду на природу мислення, яке здатне до інноваційних ідей. Праці американських психологів Дж. Гілфорда та П. Торренса «зробили» це поняття широкоживим та популярним. Приблизно з цього часу креативність стала розглядатися автономно від ширшого поняття творчість. Дж. Гілфорд та П. Торренс підійшли до розглядання креативності, як до загальної здібності, яка може розвиватися за певних умов. Виокремлення креативності як певної здатності мислення відбулося шляхом експериментів, де високий рівень IQ не гарантував рішення класу нестандартних задач. Аби вирішувати такі задачі, мислення має бути здатним до вільних трансформацій, змін, мати високий рівень свободи, розвиненої уяви та фантазії, вміти протистояти інерції мислення. Дж. Гілфордом були виявлені параметри та риси цього мислення, а саме - семантична гнучкість, здатність до нестандартності, продуктивність (здатність продукувати велику кількість ідей), та здатність до розроблення ідеї, або її вдосконалення. Ці параметри лягли в основу тесту П. Торренса, за якими креативність стали вимірювати. Революційність поглядів Дж. Гілфорда на креативність полягала у тому, що психолог подивився неї як на універсальну здатність, яка існує у кожного, але через ті чи інші обставини є більше чи менше розвиненою. Цілком логічно, що у цей час почали з'являтися вправи, які мали на меті розвинути гнучкість мислення, варіативність, знизити вплив психологічної інерції. Вони складають сьогодні основу психологічного тренінгу, яким користуються, аби розвинути креативність. Здатність мислити креативно почала застосовуватися у побутовому винахідництві, маркетингу, бізнесі, освіті тощо.

Щодо визначення терміну креативність, то сьогодні існує багато різних підходів у цьому питанні. Х. Трік виділяв чотири напрямки дослідження креативності: креативність як продукт, процес, здібність та якість [11, с. 59]. Ми поділяємо думку багатьох дослідників, які визначають, з одного боку, креативність як загальну здібність, а з іншого, виділяють «**новизну**» як її основну творчу характеристику (П. Торренс, Т. Амабіле, Т. Любарт). Параметр «новизни» цілком споріднює креативність із творчістю. Серед визначень креативності нам ближче розуміння цього терміна як здатності створювати продукт, який має **новизну**, та при цьому відповідає контексту, в якому він перебуває. Щодо «новизни» як критерію поняття, то Г. Альтшуллер, автор ТРВЗ (теорія рішень винахідницьких завдань), виділяв п'ять різних її рівнів. Такий підхід дещо перетинається з сучасним поняттям Великої (Big-creativity) та малої (C – creativity), який ми розглянемо пізніше [2]. Г. Альтшуллер розумів, що поняття «творчість» є таким, що вміщує в собі діяльність як початкову творчу, так і максимально творчу:

1-й рівень: об'єкт (йдеться про те, до чого творча особистість докладає зусилля) взято без вибору, чи майже без вибору.

2-й рівень: в об'єкті зроблені невеликі зміни.

3-й рівень: похідний об'єкт сильно змінюється.

4-й рівень: похідний об'єкт змінюється повністю.

5-й рівень: змінено всю систему, зроблено наукове відкриття.

Такий підхід до характеристики «новизни» з точки зору якості, суттєвості зроблених змін, де на перших рівнях творчість умовна, а на вищих максимальна, дає ширше поняття про творчість. Творчий підхід, виходячи з цього, визначається мірою запропонованих змін до об'єкта.

Новизна як критерій не єдине, що поєднує терміни «креативність» та «творчість». Спосіб знаходження цієї «новизни» - процес, сама діяльність має спільні ознаки для як поняття «творчість», так і для поняття «креативність». Він характеризується пошуком у прикордонній зоні між відомим і невідомим та синтезом раціональних та ірраціональних підходів на цьому шляху. П. Валері описував його так: «Для того, аби винаходити ідеї, потрібно бути у двох іпостасях: одна утворює комбінації, інша обирає те, що вважає важливим з цього» [1, с.152].

Аналіз сучасних теоретичних досліджень з питань дефініцій між термінами «творчість» та «креативність» виглядає наступним чином. Деякі дослідники відзначають, що творчість є ширшим поняттям, ніж креативність. Так М. Ліпін зауважує, що основна відмінність між поняттями полягає у тому, що «творчість є способом реалізації універсальних потенцій буття, а креативність – суб'єктивних приватних інтересів. Творчість дослухається до логосу світу, натомість креативність нав'язує йому свій» [6, с. 83]. Л. Федулова вважає, що попри типологічну схожість творчості та креативності, остання має конкретне спрямування – «бути рушійною силою економічного розвитку» [12, с. 48]. С. Дімітрова-Бурлаєнко також зазначає, що креативність більше пов'язана з продуктивністю, з умінням розв'язувати конкретні задачі, тоді як творчість «можна визначити як діяльність заради процесу» [3, с. 368]. Окрему увагу відмінностям між двома поняттями приділено у теоретичній частині рамкового документа PISA-2021 (Programme for International Student Assessment). Аналізуючи складність картини співіснування термінів «творчість» та «креативність», автори все ж наголошують, що «креативний - це все ж щось інше-таки, ніж творчий» [8, с. 101]. Відмінності між поняттями ілюструють сталі вживання прикметників *творчий та креативний* з іменниками. Ось деякі з них:

можна сказати *творче життя, творче літо, творче десятиліття, творчий період*, але не можна сказати *креативне життя, креативне літо, креативний період*;

• можна сказати *творчий запал, вогник, вогонь, пал, творче натхнення, горіння, полум'я, творча одержимість*, але не вдається те саме сказати щодо креативності;

• якщо є запал, то може бути й занепад, але це також стосується лише творчості: можна сказати *творча криза, творчий занепад, застій*, але не *креативна криза, креативний занепад чи застій*;

• креативне, на противагу творчому, не передбачає «божественного»: *творча обдарованість*, але не *креативна обдарованість, творчий талант*, але не *креативний талант, творчий дар*, але не *креативний дар, творче покликання*, але не *креативне покликання* [8, с. 101].

З погляду В. Дружиніна між дефініціями «творчість» та «креативність» існують суперечності. На думку психолога, поняття творчості не збігається з поняттям діяльності, тому що творчість спонтанна, не піддається контролю свідомості та плануванню, й проявляється в особливих (нерегламентованих) умовах життєдіяльності. Про більш широкий характер творчості по відношенню до креативності свідчить характеристика творчості як «над ситуативної діяльності». Творчість більше пов'язана не з адаптивністю, а навпаки з порушенням певних правил, канонів то що. Це підтверджує й те що *нонконформізм*, як риса, притаманна саме творчим людям (Р. Крачфілд).

Щодо педагогічної сфери, то креативність для неї є достатньо молодим поняттям й перебуває у процесі постійного розвитку, у фокусі уваги багатьох сучасних науковців. Сучасний словник з педагогіки подає визначення креативного мислення як «вміння створювати, проектувати нові зв'язки, властивості, відносини, ідеї в процесі мислення, шляхом актуалізації, розкриття потенційних можливостей, а також як засоби до створення якісно нового, шляхом руйнування загальноприйнятого, звичайного порядку проходження» [7, с. 38]. В. Моляко визначав креативність як «здібність до створення оригінальних продуктів». Він виділяв сім ознак креативності:

оригінальність, евристичність, фантазію, активність, сконцентрованість, чіткість та чуттєвість [13, с. 352] С. Сисоева надає креативності головну роль у творчому вираженні, характеризуючи її словами «креативне ядро». О. Антонова наголошує на творчому характері креативності – **креативність, як здібність, а не сукупність якостей**. Як певну значущу, творчу якість бачить креативність М. Дьяченко. Як компонент творчого потенціалу описує креативність В. Шадріна.

Також з креативністю о освіті пов'язують:

- прагнення та здатність до створення нового;
- нетрадиційний підхід до організації навчально-виховного процесу;
- вміння творчо розв'язувати будь-які професійні проблеми;
- взаємодіяти з вихованцями, колегами, батьками дітей;
- уміння розвивати креативність дітей, що втілювалося б у їх поведінці.

Інший підхід до осмислення терміну креативності у педагогіці відбувається через характеристику креативної особистості. Так В. Шадріна виділяє такі риси педагога-креатива: самостійність, ініціативність, здатність до подолання інерції мислення, відчуття справді нового та намагання його пізнати, цілеспрямованість, спостережливість, розвинена професійна пам'ять [13, с. 352]. Л. Єрмолаєва-Томіна описує креативну особистість через конкретні вміння мислення:

- відкритість досвіду – чутливість до нових проблем;
- широта категоризації – віддаленість асоціацій, широта асоціативного ряду;
- швидкість мислення – здатність переходити досить швидко від однієї категорії до іншої, від одного способу вирішення до іншого;
- оригінальність мислення – самостійність, незвичайність, розумність рішення [2].

По-іншому виглядає проблема навчання, розвитку креативності учнів, вмінню мислити «out of the box» (нестандартно, поза шаблоном). У вже згаданому програмному документі PISA -2021 щодо оцінювання креативного мислення зазначено ті глобальні цілі, які переслідує сьогодні освіта у цьому контексті: «Учні мають навчатися того, як продуктивно долучатися до практик генерування ідей, як осмислювати ідеї, оцінюючи їхню як відповідність, так і новизну, а також як не зупинятися в процесі покращення ідеї, доки не буде досягнуто задовільного результату» [8, с. 27]. Ця сфера педагогіки швидко розвивається та рухається. Зважаючи на стрімкий розвиток технологій, штучного інтелекту «Креативна педагогіка», як молода гілка педагогіки є актуальною та має перспективи у сьогоденні. Хотілося б відзначити, що саме в навчанні креативності, розвитку креативного мислення учнів проявляється взаємозв'язок дефініцій «креативність» та «творчість». Г. Альтшуллер з цього приводу зауважував, що, навчаючи креативності, важливо не стільки зосереджуватися на розвитку окремих рис мислення, знання прийомів, скільки на розвитку любові до творчості, як діяльності, де завжди є невідоме, яке може збагнути й осилити творча думка. Педагог писав з цього приводу: «Головне – не розвиток здібностей, а створення мотивації до творчості й оволодіння технологією творчої праці. Основним способом розвитку творчої особистості є самовдосконалення. Роль зовнішнього середовища полягає у переконанні особистості в природності творчого процесу та навчанні творчості, у постачанні особистості технологіями творчої роботи» [4, с. 21].

Отже, картина співіснування двох значно між собою пов'язаних термінів виглядає досить складною. З одного боку, креативність, яка характеризує певний стиль мислення, здатний вирішувати творчі завдання, існує окремо від загального, широкого поняття «творчість». З іншого, розуміння креативності поза поняттям творчості робить його спрощеним та схематичним. Також ми бачимо, що завдяки етимологічній близькості слів творчість та креативність в англійській мові, ці терміни часто використовують як синоніми. На нашу думку, ясність у картину використання двох дефініцій може внести поняття про велику (Big -creativity) та малу (C-creativity). Мала креативність (C-creativity) проявляє себе на побутовому рівні і її мають майже всі люди (Дж. Кауфман, П. Торренс). Прикладом такої креативності можуть бути оригінальне впорядкування фото в сімейному альбомі, приготування оригінальних страв тощо. Очевидно, що з погляду творчості така діяльність демонструє себе на початковому рівні. У такої «креативності», можна сказати, є лише загальні ознаки творчої діяльності. Велика креативність, або професійна, загалом і є творчістю, зі всіма притаманними цьому виду діяльності характеристиками та законами. Галузі її прояву – наука, винахідництво, мистецтво, дизайн, інноваційний бізнес тощо. Заміна у вживанні, у цьому випадку терміна «творчість» на «креативність», відбулась з етимологічної близькості слів та з причини поширеності та популярності терміну

«креативність». Тому, характеризуючи вищі прояви людської діяльності, де прослідковується творчий підхід, ці два терміни стали використовуватися як синоніми.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у визначеному напрямі.

Картина співіснування дефініцій «творчість» та «креативність» є складною. Між термінами «креативність» та «творчість» існує тісний взаємозв'язок. Термін «творчість» є ширшим за своєю природою. Креативність все ж націлена на вирішення конкретних, творчих завдань. Мала креативність (C-creativity) має лише ознаки творчої діяльності, в той час, як велика (Big -creativity), ставлячи за мету створення нових наукових, культурних суспільно-важливих результатів, і є творчістю. Використання терміну «креативність» у цьому випадку, як синоніма поняття «творчість», відбувається з причин його розповсюдженості та популяризації. Поняття творчість та креативність не є тотожними, коли креативність описується як певний стиль мислення, який здатен до вирішення практичних, творчих задач. Серед рис притаманних лише творчості можна виділити наступні:

1. Творчість проявляє себе як загальна, життєва орієнтація особистості, тому пронизує всі рівні структури особистості і є його детермінантою.

2. Творчості притаманний більш пізнавальний характер, де об'єктами пізнання є сама творча особистість та світ навколо неї.

3. Процес творчості не завжди передбачає результат. Самовираження у творчості може бути метою й способом розвитку особистості.

4. Мотивація творчості як правило детермінується внутрішньою пізнавальною активністю.

5. Творчості більш притаманний нонконформізм, порушення правил, «еретична ціль» (Г. Альтшуллер)

6. Процес творчості є метою, шляхом творчої особистості, де результат передбачається, а не є ціллю (М. Чиксентміхайї).

7. Творчість передбачає всеосяжні, глибокі знання у своєму домені знань.

Серед рис, притаманних лише креативності, можна виділити такі:

1. Практичний характер діяльності, має мету, конкретні завдання, співвідноситься не з самовираженням, а з результатом.

2. Є загальною здібністю, яку можна розвивати.

3. Описує собою схильність, орієнтацію на інноваційність, зміни.

4. Має чутливість до банального, стереотипного та бажання до перетворення його.

5. Передбачає розвинутий стиль мислення, здатний до гнучкості, оригінальності, трансформацій.

6. Проявляє себе на побутовому рівні як кмітливість, винахідливість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Adamar J. A Study of psychology and the process of invention in the field of mathematics. Copyright. Princeton University Press. New York. 1945. 145 p.
2. Альтшуллер Г. С., Злотин Б. Л., Зусман А. В. Поиск новых идей: от озарения к технологии (теория и практика решения изобретательских задач). Кишинёв: Картя Молдовеняскэ, 1989. 381 с.
3. Дімітрова-Бурлаєнок С. Д. Дефініції понять «творчість» та «креативність» у сучасному науковому дискурсі. *Педагогічні науки*. Вип. 135. 2017. С. 86.
4. Карпенко Н. А, Психологія творчості: навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС. 2016. С. 21.
5. Концепція нової української школи «Нова українська школа». 2016. С. 9. URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
6. Ліпін М. В. Творчість та креативність: способи людського існування. Вісник КНЕУ. 2019. С. 83.
7. Палько Т. В., Ходанич Л. П. Професійне мовлення учителя: короткий словник термінів. Ужгород. 2018 р. С. 38.
8. Рамковий документ, щодо оцінювання креативного мислення PISA - 2021. Київ, 2022 . С. 101.
9. Сисоєва С. О. Педагогічна творчість учителя: визначення, теоретична модель, функції підготовки. Педагогіка і психологія. 1998. С. 255

10. Сисоева С. О. Основи педагогічної творчості: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2006. С. 206.
11. Турініна О. Л. Психологія творчості: навчальний посібник. МАУП. Київ, 2007. С. 59.
12. Федуллова Л. І. Теоретичні конструкції креативної економіки. *Економічна теорія та право*. 2017. № 4 (31). С. 48–63.
13. Шадріна В. А. Сутність та структура креативності. *Педагогіка формування творчої особистості*. Вип. 28(81). 2013. С. 352.

REFERENCES

1. Adamar J. A Study of psychology and the process of invention in the field of mathematics. Copyright. Princeton University Press. New York, 1945. 145 p. [in English].
2. Al'tshuller H. S., Zlotyn B. L., Zusman A. V. Poysk novykh ydej: ot ozarenia k tekhnolohyy (teoryia y praktyka resheniya yzobretatel'skykh zadach). Kyshyniov: Kartia Moldoveniaske, 1989. 381 s. [in Russian].
3. Dimitrova-Burlaenko S. D. Definitiyi ponyat «tvorchist» ta «kreativnist». *Pedagogichni nauky*. Vyp. 135. 2017. S. 86. [in Ukrainian].
4. Karpenko N.A. Psihologiya tvorchosti: navchalnyi posibnik. Lviv: lvDUVS. 2016. S. 21. [in Ukrainian].
5. Kontseptsiya novoyi ukrayinskoyi shkoli, «Nova ukrayinska shkola»: 2016. S.9. [in Ukrainian].
6. Lipin M. B. Tvorchist ta kreativnist: sposobi lyudskogo isnuvannya. Visnyk KNEU. 2019. S. 83. [in Ukrainian].
7. Palko T. V., Hodanich L. P. Profesiynne movlennya uchitelya: korotkiy slovnik terminiv. Uzhgorod. 2018. S. 83. [in Ukrainian].
8. Ramkovyi document ocinuvannya kreatyvnoho muslennya. PISA -2021. Kyiv. 2022. S. 101. [in Ukrainian].
9. Sysoeva S. O. Pedagogichna tvorchist vchytelya: vyznachennya, teretuchna model, funkciyi pidgotovky. *Pedagogika i psihologiya*. 1998. S. 255. [in Ukrainian].
10. Sysoeva S. O. Osnovy pedadogichnoyi tvorchosti: pidruchnik dlia studentiv. Kiev. 2006. S. 206. [in Ukrainian].
11. Turinina O. L. Psihologiya tvorchosti: navchalnuyi posibnyk. Kiev 2007. MAUP. S. 59. [in Ukrainian].
12. Fedulova L. I Teoretichni konstruktsiyi kreativnoyi ekonomiki. *Ekonomichna teoriya ta pravo*. 2017. № 4 (31). S. 48–63. [in Ukrainian].
13. Shadrina V. A. Sutnist ta struktura krativnosti. *Pedagogika formuvanya tvorchoiy osobysosti*. Vyp. 28(81) 2013. S. 352. [in Ukrainian].

Матеріал надійшов до редакції 28.06.2024